

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ ĮSTAIGŲ ĮSTATYMO NR. I-1428 3, 5 IR 20 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnio, reglamentuojančio valstybės ir savivaldybių dalyvavimo viešosiose įstaigose pagrindus, 1 dalyje nustatyta, kad valstybė gali būti viešųjų įstaigų, kurios teikia viešąsias paslaugas ir (arba) turi viešojo administravimo įgaliojimus, viešųjų įstaigų, kurios steigiamos siekiant užtikrinti ūkio subjektų ir jų veiklą reglamentuojančių ir (arba) prižiūrinčių viešojo administravimo subjektų bendradarbiavimą, kai jis yra būtinas veiksmingesniam viešojo administravimo įgaliojimų teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros srityje įgyvendinimui, ir (arba) viešųjų įstaigų, turinčių atsinaujinančių išteklių energijos ar piliečių energetikos bendrijų, kurių pagrindinė paskirtis – mažinti energijos nepriteklių ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiesiems vartotojams, statusą, steigėja, savininke ar dalininke. Viešosios įstaigos Vyriausybės strateginės analizės centro (toliau – STRATA), kurio savininke yra valstybė, funkcijos, įtvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo, Lietuvos Respublikos užimtumo, Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymais, nors ir svarbios valstybei bei visuomenei, nėra susijusios su viešųjų paslaugų teikimu ar viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu. Taip pat STRATA vykdoma veikla neatitinka ir kitų Viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nustatytų valstybės dalyvavimo viešosiose įstaigose pagrindų. Viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nustatytų valstybės dalyvavimo viešosiose įstaigose pagrindų neatitinka ir viešosios įstaigos Rytų Europos studijų centro, kurio dalininkė yra valstybė, veikla, nors jis vykdo Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlyje įtvirtintas, valstybei ir visuomenei svarbias strateginių tyrimų ir analizės centro funkcijas.

Viešųjų įstaigų įstatymo 3 straipsnio, reglamentuojančio viešosios įstaigos teises ir pareigas, 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad viešajai įstaigai draudžiama perduoti viešosios įstaigos turtą nuosavybėn, patikėjimo teise ar panaudos pagrindais viešosios įstaigos dalininkui ar su juo susijusiam asmeniui (su viešosios įstaigos dalininku susijusiais asmenimis laikomi Viešųjų įstaigų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje išvardinti asmenys), išskyrus šio įstatymo 27 straipsnio 8 dalyje numatytą atvejį. Taigi, ši nuostata įtvirtina draudimą perleisti viešosios įstaigos turtą nuosavybėn dalininkui ar su juo susijusiam asmeniui net ir tais atvejais, kai toks turtas perleidžiamas atlygintinai už rinkos vertę, nustatytą nepriklausomo turto vertintojo. Esant tokiam teisiniam reguliavimui, susiklosto situacija, kad viešosios įstaigos, kurių savininke ar dalininke yra valstybė, joms nuosavybės teise priklausančią turtą atlygintinai gali perleisti tik su valstybe pagal Įstatymo 3 straipsnio 3 dalies kriterijus nesusijusiam asmeniui, kas suponuoja, kad sandoriai, kuriuose dalyvauja su valstybe susiję asmenys, laikomi rizikingesniais (pavyzdžiui, viešoji įstaiga Transporto kompetencijų agentūra, kurios savininke yra valstybė, negali perduoti pagal mainų sutartį turto akcinei bendrovei Lietuvos oro uostams, kurios akcininkė yra valstybė, nors toks perdavimas yra būtinas tolimesniam akcinės bendrovės Lietuvos oro uostų vykdomam rekonstrukcijos projektui).

Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo Nr. I-1428 5 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – praplėsti valstybės ir (ar) savivaldybės dalyvavimo viešosiose įstaigose pagrindus numatant, kad valstybė ir (ar) savivaldybės gali būti viešųjų įstaigų, kurios vykdo tiriamąją (strateginių tyrimų, ekspertinę, analitinę) veiklą ir teikia viešojo administravimo subjektams šia tiriamąja veikla grįstą informaciją, siūlymus ar rekomendacijas, reikalingus viešojo

administravimo įgaliojimams įgyvendinti ir (ar) kitoms teisės aktais pavestoms funkcijoms atlikti, steigėjomis, savininkėmis ar dalininkėmis.

Taip pat, Įstatymo projektu siekiama suteikti galimybę viešosioms įstaigoms atlygintinai perduoti viešosios įstaigos turtą nuosavybėn viešosios įstaigos dalininkui ar su juo susijusiam asmeniui (draudimas būtų taikomas neatlygintinam perdavimui nuosavybėn, taip pat perdavimui patikėjimo teise ar panaudos pagrindais) ir ištaisyti Viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnio 5 dalies 3 punkto ir 20 straipsnio 6 dalies neatitiktį.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Viešojo administravimo ir vietos savivaldos politikos grupė (vadovė Alma Bulkevičienė (tel. (8 5) 271 7105, el. p. alma.bulkeviciene@vrm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje yra reglamentuoti valstybės ir savivaldybių dalyvavimo viešosiose įstaigose pagrindai – valstybei ar savivaldybei leidžiama būti viešųjų įstaigų, kurios teikia viešąsias paslaugas ir (arba) turi viešojo administravimo įgaliojimus, viešųjų įstaigų, kurios steigiamos siekiant užtikrinti ūkio subjektų ir jų veiklą reglamentuojančių ir (arba) prižiūrinčių viešojo administravimo subjektų bendradarbiavimą, kai jis yra būtinas veiksmingesniam viešojo administravimo įgaliojimų teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros srityje įgyvendinimui, ir (arba) viešųjų įstaigų, turinčių atsinaujinančių išteklių energijos ar piliečių energetikos bendrijų, kurių pagrindinė paskirtis – mažinti energijos nepriteklį ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiesiems vartotojams, statusą, steigėja, savininke ar dalininke. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo Nr. I-1428 pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės, kaip viešosios įstaigos savininkės ar dalininkės, teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos ne vėliau kaip iki 2025 m. spalio 31 d. inicijuoja sprendimus dėl viešųjų įstaigų (išskyrus likviduojamas), kurios neteikia viešųjų paslaugų ir (arba) neturi viešojo administravimo įgaliojimų, ir (arba) nėra įsteigtos siekiant užtikrinti ūkio subjektų ir jų veiklą reglamentuojančių ir (arba) prižiūrinčių viešojo administravimo subjektų bendradarbiavimą, kai jis yra būtinas veiksmingesniam viešojo administravimo įgaliojimų teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros srityje įgyvendinimui, ir (arba) neturi atsinaujinančių išteklių energijos ar piliečių energetikos bendrijos, kurios pagrindinė paskirtis – mažinti energijos nepriteklį ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiesiems vartotojams, statuso, pertvarkymo į kitos teisinės formos juridinius asmenis arba dalininko teisių ir pareigų perleidimo kitiems asmenims.

Viešųjų įstaigų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad viešajai įstaigai draudžiama perduoti viešosios įstaigos turtą nuosavybėn, patikėjimo teise ar panaudos pagrindais viešosios įstaigos dalininkui ar su juo susijusiam asmeniui, išskyrus šio įstatymo 27 straipsnio 8 dalyje numatytą atvejį.

Viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnio 5 dalies 3 punkte nustatyta, kad viešosios įstaigos *savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija privalo* Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka nustatyti valstybės ar savivaldybės tikslus ir lūkesčius dėl viešosios įstaigos, o 20 straipsnio 6 dalyje – kad viešųjų įstaigų, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, vadovas ne rečiau kaip kartą per metus Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka *turi teikti informaciją viešosios įstaigos savininko ar dalininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai apie jos nustatytą veiklos tikslą, rezultatų (rodiklių) pasiekimą ir atitiktį lūkesčiams.*

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma papildyti Viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnio, reglamentuojančio valstybės ir savivaldybių dalyvavimo viešosiose įstaigose pagrindus, 1 dalį numatant, kad valstybė ir (ar) savivaldybės gali būti viešųjų įstaigų, kurios vykdo tiriamąją (strateginių tyrimų, ekspertinę, analitinę) veiklą ir teikia viešojo administravimo subjektams šia tiriamąją veiklą grįstą informaciją, siūlymus ar rekomendacijas, reikalingus viešojo administravimo įgaliojimams įgyvendinti ir (ar) kitoms teisės aktais pavestoms funkcijoms atlikti, steigėjomis, savininkėmis ar dalininkėmis, nes ši veikla atitinka Viešųjų įstaigų įstatymo 2 straipsnyje įtvirtintą viešosios įstaigos sampratą, yra naudinga valstybei ir (ar) savivaldybei bei visuomenei.

Taip pat siūloma patikslinti Viešųjų įstaigų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 3 punktą išdėstant jį taip: „3) neatlygintinai perduoti viešosios įstaigos turtą nuosavybėn, taip pat patikėjimo teise ar panaudos pagrindais viešosios įstaigos dalininkui ar su juo susijusiam asmeniui, išskyrus šio įstatymo 27 straipsnio 8 dalyje numatytą atvejį.“.

Be to, patikslinti 20 straipsnio 6 dalį ją suderinant su 5 straipsnio 5 dalies 3 punktu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir, kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, valstybė ir (ar) savivaldybės galės būti viešųjų įstaigų, kurių vykdoma tiriamoji veikla yra reikalinga įrodymais pagrįstiems viešosios politikos sprendimams priimti ir dėl to svarbi valstybei ir (ar) savivaldybei bei visuomenei, steigėjomis, savininkėmis ar dalininkėmis. Bus užtikrintas viešųjų įstaigų, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ir kurios vykdo minėtą veiklą, sklandus veikimas (jų nereikės pertvarkyti į kitos teisinės formos juridinius asmenis ar pan.).

Taip pat, viešosios įstaigos, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė, galės atlygintinai perduoti turtą nuosavybėn kitiems su valstybe susijusiems juridiniams asmenims (draudimas galios tik neatlygintinam perdavimui nuosavybėn, taip pat perdavimui patikėjimo teise ar panaudos pagrindais).

Neigiamų Įstatymo projekto pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip priimto įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas neturės tiesioginio poveikio verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Priimto įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant priimtą įstatymą inkorporuoti į teisinę sistemą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymuose nustatytų reikalavimų. Naujos sąvokos Įstatymo projekte neapibrėžiamos.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu priimtam įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks priimtam įstatymui įgyvendinti ar bus galima sutaupyti

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Viešojoji įstaiga“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
